

УДК 351.9 : [332.33:504.062]

Ю.В. Роганін

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

В.І. Ремінний

Головне управління Держкомзему у Харківській області

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Проведено аналіз змін і доповнень до Земельного кодексу України та інші нормативні законодавчі акти, розкрито відповідальність за порушення вимог земельного законодавства, розглянуто застосування до порушників земельного законодавства заходів дії відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення і Кримінального кодексу України.

Ключові слова: охорона земель, порушення земельного законодавства, проект землеустрою.

Yu. Roganin, V. Reminnyi

WAYS OF IMPROVEMENT OF LAND PROTECTION AT THE PRESENT STAGE OF LAND RELATIONS

The analysis of changes and additions into the Land Code of the Ukraine and other normative legislative acts is carried out, responsibility for the violation of the requirements of Land law is opened, application to the disturbers of the Land law of the measures for action in accordance with the Code of Ukraine about the administrative offenses and the Criminal Code of Ukraine is examined.

Keywords: land protection, violation of Land law, land exploitation project.

Вступ. Незважаючи на наявність у Держземінспекції достатніх повноважень, є багато проблем, пов'язаних із здійсненням державного контролю за використанням і охороною земель у питаннях як застосування законних вимог до правопорушників, так і можливості здійснення контролю за виконанням законів.

Мета даної статті - показати наявність існування проблем щодо здійснення функцій держави по контролю за використанням і охороною земель, а також висвітлити актуальні проблеми, пов'язані із застосуванням до порушників земельного законодавства адміністративних стягнень відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

Виклад основного матеріалу. При навчанні студентів-географів за спеціалізацією «кадастр і моніторинг земель» необхідно давати знання з правових аспектів державного контролю за використанням та охороною земель. Для цього

необхідно керуватись діючими нормативно-правовими актами та змінами до них.

Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [1]. З прийняттям у 2001 р. Земельного кодексу України визначилася земельна політика держави, яка і в подальшому повинна концентруватися на остаточному розв'язанні проблем розвитку відносин власності на землю, формуванні цивілізованого ринку земель, розвитку іпотечного кредитування, удосконаленні системи земельних платежів, підвищенні ефективності управління земельними ресурсами, поліпшенні організації державного контролю за використанням і охороною земель [2].

У сфері земельних правовідносин виникають питання, розв'язання яких можливо при застосуванні Земельного кодексу України. Однак, у процесі реформування земельних відносин виникають питання, вирішення яких можливе шляхом прийняття нормативно-правових актів, щоб доповнити та створити необхідну законодавчу базу. У розвиток основних положень нової редакції Земельного кодексу України 19 червня 2003 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [3]. Тим самим було закладено фундамент правової системи, що має забезпечити ефективний контроль за раціональним використанням і відтворенням земельних ресурсів та охороною довкілля.

У ході земельної реформи та із збільшенням кількості власників землі і землекористувачів пропорційно зростає кількість правопорушень у сфері земельних питань. З метою удосконалення порядку здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, запобігання правопорушенням у галузі земельних відносин, а також правового забезпечення вжитих заходів щодо усунення виявлених порушень земельного законодавства, була розроблена низка нових нормативно-правових актів. Забезпечення дотримання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, власниками землі та землекористувачами вимог земельного законодавства, а також ефективна реалізація державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель -

ось головні завдання діяльності Держкомзему та Держземінспекції з контролю за використанням і охороною земель. Основними завданнями державного контролю за використанням та охороною земель, виходячи з цього Закону, є:

- забезпечення дотримання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами земельного законодавства України;

- забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель;

- запобігання порушенням законодавства України у сфері використання та охорони земель, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів щодо їх усунення;

- забезпечення додержання власниками землі та землекористувачами стандартів і нормативів у сфері охорони та використання земель, запобігання забрудненню земель та зниженню родючості ґрунтів, погіршенню стану рослинного і тваринного світу, водних та інших природних ресурсів.

Законом України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» визначено повноваження спеціального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у сфері державного контролю за використанням і охороною земель. Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, саме органи Держземінспекції при Держкомземі розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням законодавства у сфері використання та охорони земель. Заступник голови Держкомзему С. Бельчик зазначив, що контроль за якістю управління земельними ресурсами буде базовою функцією Держкомзему [5].

Для здійснення своєї діяльності по виконанню функцій держави відповідно до Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» (963-15), Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10), Положення про Головне управління Держкомзему, Типових положень про територіальні органи земельних ресурсів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 № 200 (із змінами) Держзе-

мінспекція здійснює перевірку дотримання вимог земельного законодавства, результати якої фіксуються у відповідних документах-актах, а в разі виявлення порушень земельного законодавства складаються протоколи про адміністративне правопорушення, видаються обов'язкові для виконання приписи, а також складаються постанови про накладення адміністративного стягнення, якими особи (фізичні чи юридичні) визнаються винними у скоєнні адміністративних правопорушень у разі порушення вимог ст. 52-56, 188-5 КУпАП. Для вдосконалення заходів відповідальності за порушення земельного законодавства Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів» від 4 червня 2009 р. № 1443-VI внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення [6]. Відповідно до ст. 211 Земельного кодексу України передбачено відповідальність за порушення земельного законодавства. Громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства.

Поряд з таким розповсюдженням порушенням земельного законодавства, як самовільне зайняття земельної ділянки, відповідальність за яке передбачена ст. 53-1 КУпАП, внесені зміни до ст. 55 КУпАП, якою передбачена відповідальність за відхилення від затверджених в установленому порядку проектів землеустрою. Якщо до прийняття зазначеного Закону пунктом «і» передбачалась відповідальність лише за самовільне відхилення від проектів землеустрою, то з прийняттям нового Закону до пункту «і» ст. 211 ЗКУ внесені суттєві зміни, якими передбачена відповідальність не тільки за самовільне відхилення від проектів землеустрою, використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва без затверджених у випадках, визначених законом, проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь [6]. Таким чином, законодавець поширив межу відповідальності.

Для вдосконалення заходів відповідальності за порушення земельного законодавства Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів» внесені зміни до Кодексу Украї-

ни про адміністративні правопорушення [6]. Для збереження родючості землі ст. 22 ЗКУ доповнено новою частиною, згідно зі змістом якої земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва використовуються відповідно до розроблених та затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь і передбачають заходи з охорони земель». Даною частиною статті зобов'язується землекористувача мати затверджений проект землеустрою щодо сівозмін польових культур, який повинен бути введений в дію із серпня 2010 р.

Дані доповнення мають поширення відносно власників земельних ділянок та землекористувачів, які у встановленому законодавством порядку використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, при цьому загальна площа земельної ділянки перевищує 100 гектарів. З метою реалізації норми закону в п.18 розділу X Перехідних положень ЗКУ внесені відповідні доповнення щодо строку дії цих вимог, а саме - до 1 січня 2015 р. Одночасно із розширенням змісту ст. 22 ЗКУ в пункт «г» частини першої ст. 186 також було внесено доповнення, яке стосується робочих землевпорядних проектів. Даним доповненням передбачається не тільки розгляд і затвердження проектів, а ще й погодження їх, що посилисть відповідальність посадових осіб щодо докорінного поліпшення, охорони та раціонального використання земель. Внесення змін та доповнень у Земельний кодекс України та КУПАП необхідно врегулювати із Законами України «Про землеустрій», та «Про охорону земель». Вимоги щодо встановлення порядку розробки проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, закріплені внесенням в ст. 52 Закону України «Про землеустрій» додаткової частини.

Ураховуючи, що деякі землекористувачі та власники землі на одних земельних ділянках беззмінно вирощують однакові сільськогосподарські культури, що призводить до порушень біоенергетичного режиму ґрунтів і, як наслідок, - до зниження урожайності, внесені суттєві зміни до Закону України «Про охो-

рону земель». Тільки в разі нормативного визначення співвідношення культур у сівозмінах можливо збереження ґрунтів та підвищення урожайності. Положенням про Головне управління Держкомзему у Харківській області серед основних завдань названо здійснення державного контролю за використанням та охороною земель. З метою забезпечення виконання зазначених законів у складі Головного управління існує Управління Державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель, діяльність якого спрямована на захист правових, економічних і соціальних основ державного контролю за використанням та охороною земель, а також на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля.

Ми згодні з думкою Б. Чепкова - першого голови Комітету України по земельній реформі - про те, що земінспекція має обов'язково бути в структурі Держкомзему як його підрозділ, а Голова Держкомзему водночас має бути Головним державним інспектором з контролю за використанням та охороною земель України [4]. Теж саме повинно бути в областях, АР Крим, районних та міських відділах (Управліннях) Держкомзему. Це тільки посилить відповідальність та роль органів Держкомзему у сфері земельних відносин.

Висновки. З огляду на викладене, необхідно вдосконалити нормативно-правові акти щодо притягнення до відповідальності порушників земельного законодавства, а також підвищення ролі Держкомзему по виконанню державної політики в області земельних правовідносин, які виникають між різноманітними суб'єктами землекористування.

Рецензент – кандидат економічних наук, доцент А.В. Корецький

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - С. 141.
2. Земельний кодекс України. - Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 3-4. – С. 27.
3. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 р. № 963-ІУ.
4. Чепков Б.М. Вистояли, захистившись від друзів-зазіхачів // Землевпорядний вісник. – 2010. - № 2. - С. 5-6.

5. Бельчик С. Контроль за якістю управління земельними ресурсами буде базовою функцією Держкомзему // Землевпорядний вісник. - 2010. - № 3. - С. 12-13.

6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів» від 4 червня 2009 р. № 1443-V-I // Відомості Верховної Ради України. – 2009. - № 47-48. - С. 719.

Ю.В. Роганин, В.И. Реминный

ПУТИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОХРАНЫ ЗЕМЕЛЬ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Проведен анализ изменений и дополнений в Земельный кодекс Украины и другие нормативные законодательные акты, раскрыта ответственность за нарушение требований земельного законодательства, рассмотрено применение к нарушителям земельного законодательства мер воздействия в соответствии с Кодексом Украины об административных правонарушениях и Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: охрана земель, нарушение земельного законодательства, проект землеустройства.